

A Kriminálisztikai és Kriminológiai Kutatóközpontot (KRIKRI) a Széchenyi István Egyetem Szenátusa 2014. áprilisában alapította azzal a céllal, hogy összehangolja a kriminalisztikában jártas külső szakemberek és az egyetem innovációs munkáját; feltérképezze a kriminalisztika és kriminológia aktuális, nem- vagy kevésbé kutatott szegmenseit; külső szakemberek bevonásával hozzájáruljon a kriminalisztika elméletének és gyakorlatának fejlesztéséhez; támogassa a jogászok kriminalisztikai ismereteinek széleskörű bővítését; innovatív kutatásokat kezdeményezzen és folytasson; biztosítsa a kriminalisztikai és kriminológiai tárgyú kari kutatások intézményi háttérét; továbbá feltérképezze és kiaknázza a tárgyhoz kapcsolódó kutatási, valamint publikációs lehetőségeket. A Kriminálisztikai és Kriminológiai Kutatóközpontot eddigi eredményeinek közlést a Jog, Állam, Politika szerkesztősége is támogatja, ezért e számunkban a Műhely rovatot teljes egészében e tárgykörnek szenteljük.

KOVÁCS GÁBOR

Az Európai Forenzikus Tudományos Téréség (EFSA-2020) megalkotásának koncepciója

I. BEVEZETÉS

A határon átnyúló bűncselekmények számának jelentős emelkedésével,^[1] a növekvő terrorveszély árnyékában^[2] egyre nagyobb az uniós intézmények igénye a másik tagországban beszerzett bizonyítási eszközök, adatok cseréje,^[3] illetve azok kölcsönös felhasználhatósága iránt. A szervezett bűnözés kontinenseken is átnyúló kiterjedése a nemzetállamokat új együttműködési formák bevezetésére és elmélyítésére készíti. A felismerés egyáltalán nem új keletű, azonban hazánkban hosszabb ideig nem állt a tudományos érdeklődés homlokterében, annak ellenére sem, hogy a hazai kriminalisztika kiváló művelője, Kertész Imre már másfél évtizede vázolta ezt a jövőképet.^[4] Általánosságban elmondható, hogy a bűnügyi együttműködés azonban éppen az állam szuverenitása

[1] Kovács - Nyitrai, 2014, 236–260.

[2] Hautzinger, 2015, 203–212.

[3] Kovács - Nagy, 2015b, 756.

[4] Kertész, 2002, 21.

következtében csak korlátozott lehet; a kooperáció, a koordináció és az egységesítés szintje természetesen alatta marad a belső jogban tapasztalhatónak. Az Európai Unió ezeket a kereteket tágítja és tereli részben, vagy akár teljesen új útra a bűnözés elleni közös fellépést.^[5] Bizonyosra vehető, hogy Európában a nemzeti keretek közé szorított büntető igazságszolgáltatás ideje lejárt, s új korszak kezdődött – a büntetőjogi rendszerek egymásmellettisége és átjárhatóságra megváltozott.^[6] A büntetőjog európaizálásának tényét mutatja, hogy az uniós országok – és az oda csatlakozni szándékozók – büntető jogalkotása, kriminálpolitikája, bűnüldözési gyakorlata nem kizárólagosan a nemzeti szempontok alapján, hanem az európai standardokra figyelemmel fejlődik.^[7] Az új kihívások, mint az idegenforgalommal és a migrációval^[8] összefüggő kriminalitás^[9] csak erősítik az egységesítés amúgy is régóta napirenden lévő koncepcióját és sürgetik a megoldások keresését, kimunkálását.

Kimondható, hogy az anyagi büntetőjog európaizálása^[10] mellett talán még hangsúlyosabb a büntető eljárásjog – azon belül kifejezetten a bizonyítás területének – lehetőség szerint minél nagyobb mértékű harmonizálása, pl. a bizonyítási eszközök szabad konvertálhatósága.^[11] Az egyre átjárhatóbb büntetőeljárás rendszerek ellenére még ma is nagyon gyakori jelenség, hogy egy uniós tagállamban lefolytatott büntetőeljárásban azért nem használható fel egy másik tagállam nyomozóhatósága által beszerzett bizonyítási eszköz, mert a beszerzésére vonatkozó szabályok nem ismertek, vagy ha ismertek, akkor éppen nem azonosak annak az állammal az eljárásjogi szabályaival, amelyben fel kívánnák használni. Előfordul az is, hogy nem ellenőrizhető, az adott bizonyítási eszközök megszerzésének, összegyűjtésének körülményei egyáltalán megfeleltek-e az azt felhasználni kívánó tagállam által elfogadott, kötelezően alkalmazandó standardoknak.

A büntetőeljárás egyik legfontosabb célja az, hogy a vádlott büntetőjogi felelősségéről a bizonyítékok mérlegelése és az eljárási garanciák betartása alapján döntés szülessen. A legalitás elve alapján a jogállamban a jogrendszer önmagára vonatkozó szabályainak érvényesülni kell.^[12] A büntetőjogi felelősség vizsgálata azokon a bizonyítékokon alapul, melyet a nyomozóhatóság az eljárási szabályok megtartásával összegyűjt. Tudjuk, hogy a bizonyítási eljárás egy formalizált eljárás, melynek szereplői minden lépésükkel a jog, az állam és a társadalom érdekeit szem előtt tartva funkcionálnak. Tehát, mindezekből következően a bizonyítási eszközök megszerzésére és bizonyítékok értékelésére vonatkozó szabályanyag kiemelt jelentőségű, lényegében az igazságszolgáltatási funkció alkotmányos

[5] Polt, 2016, 3.

[6] Karsai, 2004, 239.

[7] Albrecht, 2000, 17.

[8] Bővebben: Gaál – Hautzinger, 2014.

[9] Kóhalmi, 2004, 83–95.

[10] Kovács, 2013b, 389–419.

[11] Nelles, 1997, 730.

[12] Kóhalmi, <http://www.pecshor.hu/periodika/XIII/kohalmi.pdf>

*sine qua non*ja. A modern kriminalisztikai eszközök bizonyítékként való felhasználása egyre növekvő jelentőséggel bír a büntetőeljárásban.^[13]

„Az Európai Unióban egyre gyakrabban fognak előfordulni olyan büntető- és polgári eljárások, amelyek több országra kiterjedő ügyekben folynak, az érdekeltek között különböző állampolgárságú személyek is találhatók – ez egyre inkább szükségessé teszi a szakértői vizsgálatok szabványosítását. A véleményeknek „csereszabatosaknak” kell lenniük, elsősorban az alkalmazott vizsgálati és ellenőrzési módszerek megbízhatósága alapján.”^[14] Az idézett sorokat Kertész Imre még 2002-ben írta. Már akkor előre látta (noha az EU sem szembesült a jelenlegi problémákkal és hazánk is messze állt a csatlakozástól), hogy a büntető eljárásjogi bizonyítás uniós harmonizációja először a szakértői bizonyítás területén jelent majd kihívást, illetve ezen a területen válik egyre sürgetőbbé az egységes módszertan kimunkálása és a közös garanciális szabályok megalkotása. Tehát, amennyiben megoldást keresünk a kihívásra, azt az eljárásjogon belül elsősorban szakértői bizonyítás körében találhatjuk meg. Az Európai Közösség Tanácsa 2000. május 29-én rendeletet fogadott el a bírósági és bírósági eljáráson kívüli iratok átadásáról, az adatok cseréjéről.^[15] Ezen túlmenően célul tűzték ki az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozását is.^[16] Bizonyos adatcsere megindulhatott, és a részes országok igazságszolgáltatása ezáltal közvetlenül megismerhette a másik ország bizonyítási eszközeit, illetve a bizonyítási eljárások szabályait. Éppen ez hívta fel a figyelmet a szakértői módszertan és a szakértői bizonyítás különbségeire, ezáltal az eljárási garanciák eltérő súlypontjaira. A Kertész Imre által megfogalmazott „csereszabatoság” elérése, azaz a szakvélemények illetve a szakértői bizonyítás eredményeinek kölcsönös elismerése azonban további lépéseket követel.

II. ÚT AZ EURÓPAI FORENZIKUS TUDOMÁNYOS TÉRSÉG ELKÉPZELÉS MEGALKOTÁSA FELÉ

Az angolszász jogterületen a kriminalisztika mint tudományos fogalom kevésbé használatos, helyette a *forensic science* (törvényszéki tudományok) fogalmát alkalmazzák, amely alatt rendszerint a természettudományos (szakértői) módszerek alkalmazását értik.^[17] A tudományterületre vonatkozó – zömében angol nyelvű – szakirodalom dominanciája miatt a tárgyi bizonyítékok felkutatására, vizsgálatára, értékelésére vonatkozó tudományos ismeretanyagra a „forenzikus” terminológia

[13] Kovács, 2010, 310–319.

[14] Kertész, 2002, 14.

[15] Council Regulation (EC) No 1348/2000 of 29 May 2000 on the service in Member States of Judicial and extrajudicial documents in civil and commercial matters.

[16] Joint Action of 29 June 1998 adopted by the Council on the basis of Article K. 3 of the Treaty on European Union, on the creation of a European Judicial Network (98/428/JHA).

[17] Katona, 2002, 39.

világszerte általánossá, elfogadottá vált. Az utóbbi másfél évtizedben hazánkban is azt tapasztaljuk, hogy a krimináltechnika fogalma kiszorul a szakmai és tudományos nyelvből és a forenzikus tudományok elnevezés váltja fel.

Az államok közötti akadálytalan információcsere, a bizonyítékok kölcsönös elismerése és a másik tagállam által lebonyolított szakértői vizsgálatok, bizonyítási eljárások iránti kölcsönös bizalom erősítése érdekében az Unió korábban is több lépést tett.

Az Európai Unió szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térsége azért jött lére, hogy biztosítsa a személyek szabad mozgását, és magasabb szintű védelmet nyújtson az állampolgárok számára. Az igazságügyet, illetve a belbiztonságot érintő szakpolitikai területek az Európai Unió külső határainak őrizetétől^[18] a polgári és büntetőügyekben folytatott igazságügyi-, illetve rendőrségi együttműködésig terjednek. Ennek része továbbá a bevándorlási és menekültügyi politika, valamint a bűnözés elleni küzdelem is (terrorizmus, szervezett bűnözés, számítástechnikai bűnözés, a gyermekek szexuális kizsákmányolása, ember- és illegális kábítószer-kereskedelem stb.). A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megalkotásának koncepciója az Európai Unió működéséről szóló szerződés V. címére vezethető vissza.^[19] Az Európai Unió működéséről szóló szerződés alapján az Unió rendőrségi együttműködést alakít ki, amelyben részt vesz a tagállamok valamennyi hatáskörrel rendelkező hatósága, így a rendőrség, vámhatóság és a bűncselekmények megelőzésére és felderítésére szakosodott egyéb bűnüldöző szolgálatok is.^[20] E célból az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket hozhat a releváns információk összegyűjtése, tárolása, feldolgozása, elemzése és cseréje, valamint a kriminalisztikai kutatások terén.^[21] A rögzített célok megvalósításában rendkívüli szerepe volt a tamperei (1999–2004), hágai (2004–2009) és stockholmi (2010–2014) programoknak. A Stockholmi Program lényeges kitétele, hogy meg kell erősíteni a különböző tagállamok hatóságai és szolgálatai közötti kölcsönös bizalmat, másrészt pedig – és ez témánk szempontjából még fontosabb – lefektette megegyezés alapjait a forenzikus tudomány területén alkalmazandó közös normákról.^[22] A Tamperei Program deklarálta, hogy az Európai Unióban a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés alapja a *kölcsönös elismerés*. A kölcsönös elismerés elvének első konkrét megvalósulása az európai elfogatóparancs volt, amelynek célja a tagállamok közötti kiadatás eltörlése és felváltása az igazságügyi hatóságok közötti átadás rendszerével.^[23]

[18] Hautzinger, 2016, 33–38.

[19] Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. Hivatalos Lap C 326, 26/10/2012 o. 0001 – 0390. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=hu>

[20] 87. cikk (1) bekezdés.

[21] 87. cikk (2) bekezdés.

[22] HL C 115., 2010.5.4., 1. o.

[23] Az Európai Unió Tanácsa által elfogadott, az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti •

A terrorizmus növekvő veszélye és a határon átnyúló bűnözés növekedése indokolta DNS-profilok-, az ujjnyomat-adatok és a gépjármű-nyilvántartási adatok kölcsönös átadásáról szóló, 2008. június 23-i 2008/615/IB, illetve 2008/616/IB prűmi határozatok megalkotását.^[24]

Témánk szempontjából kiemelt jelentőségű, hogy a Prűmi Határozat rögzíti elsőként: csak akkor lehet eredményes az adatcserén alapuló együttműködés, ha az adatok egységesek, azonos szempontok szerint rendszerezettek. Ez pedig csak szabványokkal, szabványosított eljárásokkal érhető el.

Kézenfekvő, hogy a leginkább egységesíthető, szabványosítható laboratóriumi szakértői tevékenység, a DNS vizsgálatok terén született az első ilyen intézkedés. A 2008/615/IB számú prűmi határozat végrehajtásáról szóló 2008. június 23-i 2008/616/IB tanácsi határozat 7. cikkének (4) bekezdése (3) értelmében a tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket a többi tagállam számára hozzáférhetővé tett, vagy összehasonlítás céljából átadott DNS-profilok sértetlenségének szavatolása érdekében. Ugyanezen dokumentum alapján a tagállamok feladata annak biztosítására, hogy az intézkedések megfeleljenek az EN ISO/IEC 17025 nemzetközi szabványoknak.

Később, az Európai Unió Tanácsa biztosítani kívánta, hogy a tagállamok az EN ISO/IEC 17025 szabványnak megfelelően akkreditált igazságügyi szakértői által végzett laboratóriumi tevékenység eredményét *egyenértékűnek ismerjék el a bármely más tagállam* hasonló laboratóriumi eredményével. Lényegében ezt rögzítette az igazságügyi szakértők akkreditálásáról szóló 2009/905/IB kerethatározat.^[25] A kerethatározat ezért előírja, hogy a nemzeti akkreditáló testület az EN ISO/IEC 17025 szabvány szerint akkreditálja a laboratóriumi tevékenységet végző igazságügyi szakértőket. A kerethatározatból egyértelműen kiolvasható cél, hogy olyan korszerű forenzikus infrastruktúrát kell létrehozni az Unióban amely alkalmas a határokon átnyúló együttműködés támogatására, egyúttal egységesen magas minőségi színvonalat biztosít a forenzikus tudományokban. A kerethatározat egyértelműen kinyilvánította, hogy a megvalósításhoz tudományos és technológiai fejlesztés szükséges, az ezt célzó beruházásokat pedig ösztönözni, támogatni kell.

A forenzikus adatok tagállamok közötti feldolgozására, felhasználására és átadására vonatkozó előírások egyenértékűségének kialakításában az Európai Szabványügyi Bizottsága (CEN) valamint az Igazságügyi Szakértői Intézetek Európai Hálózata (ENFSI)^[26] kapott kiemelkedő szerepet. Előbbi a CEN/TC 419 Projekt Értekezlet keretében^[27] a forenzikus eljárások egységesítésével, azaz egységes szabályok kidolgozásával, a bűncselekmény helyszínén folytatott helyszíni

• átadási eljárásról szóló 2002/584/IB. kerethatározat (kihirdetve: *Hivatalos Lap* L 190, 2002. júl. 18., 0001-0020. o., a továbbiakban: Kerethatározat) (6) és (10) preambulumbekkezdései.

[24] Kovács - Nagy, 2015a.

[25] HL L 322., 2009.12.9., 14. o.

[26] <http://enfsi.eu/documents/reports-and-plans/>

[27] <https://www.nsai.ie/Our-Services/Standardization/Get-Involved-in-Standards-Development/New-Fields-of-Standardization.aspx#Forensic>

szemlével, továbbá a bűnjelkezeléssel, azok dokumentációjával foglalkozik. Utóbbi pedig a minőségi minimumkövetelmények kidolgozását, a nemzetközi együttműködés elősegítését és a forenzikus közösség jelentős rendszerszintű igényeinek azonosítását célozta meg.

III. A TANÁCS KÖVETKEZTETÉSEI AZ „EURÓPAI FORENZIKUS TUDOMÁNY 2020” ELKÉPZELÉSRŐL, ÉS AZON BELÜL EGY EURÓPAI FORENZIKUS TUDOMÁNYOS TÉRSÉG LÉTREHOZÁSÁRÓL ÉS A FORENZIKUS TUDOMÁNY EURÓPAI INFRASTRUKTÚRÁJÁNAK FEJLESZTÉSÉRŐL

A fenti előzményeket követően a Tanács 2011-ben megalkotta az „Európai Forenzikus Tudomány 2020” elképzelésről, és azon belül egy Európai Forenzikus Tudományos Térség létrehozásáról (European Forensic Science Area, továbbiakban: EFSA-2020) és a forenzikus tudomány európai infrastruktúrájának fejlesztéséről szóló következtetéseit.^[28] Az EU Tanácsa ezzel egyértelműen kinyilvánította, hogy 2020-ig, egy speciális európai forenzikus tudományos térséget kíván létrehozni. A koncepció szerint a forenzikus adatok gyűjtésével, feldolgozásával, felhasználásával és nyújtásával kapcsolatos eljárások egyenértékű minimumszabványok alapján zajlanak majd. A koncepció szerint az igazságügyi szakértők a jövőben e minimumszabványok betartásával végzik munkájukat, amely elősegíti és eredményesebbé teszi a köztük és a büntető igazságszolgáltatási rendszer többi szereplője közötti együttműködést.^[29]

A bizonyítékok cseréje és kölcsönös felhasználása így akadálytalanná válhat az Európai Unió Tanácsa által rögzített célok megvalósulásával. Ennek eredményeként a tagállamok hatóságai által lefolytatott bizonyítási eljárások, illetve bizonyítékok beszerzése összehangolt szabályok és megfelelő minőségbiztosítás betartásával történhetne. Köztudomású, hogy a modern jogrendszerek büntető-eljárási kódexei komoly garanciális szabályokat tartalmaznak az eljárási jogok megtartására, a résztvevők jogainak tiszteletben tartására.^[30] Ezeknek a követelményeknek az egységes európai szabályokat is át kell hatniuk.

E dokumentum kihangsúlyozza, hogy a forenzikus tudomány jelentős mértékben hozzájárulhat a bűnüldözés hatékonyabbá és eredményesebbé tételéhez, a bűnmegelőzéshez és a bűnözés elleni küzdelemhez. Elősegítheti a tagállamok bűnüldöző hatóságai közötti szorosabb együttműködést úgy, hogy egyúttal tiszteletben tartja az emberi jogokat, az alapvető szabadságokat és a jogállamiság alapelveit. Emlékeztet a dokumentum arra is, hogy a forenzikus eljárások útján

[28] http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/126875.pdf

[29] Kovács, 2014a, 335–345.

[30] Pethő http://www.fovarosi.birosag.hu/szellemimuhely/dr_petho_erzsebet_margit.pdf (Letöltés ideje: 2016.08.30.)

nyert adatok cseréje (pl. biometrikus adatok) kiemelt szerepet játszik a bűnüldözésben és a bűncselekmények megelőzésében. Hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak támogatniuk kell a bűnüldözés szempontjából releváns információk szabad áramlását, illetve ki kell bővíteniük és meg kell erősíteniük azt. A dokumentum és így a koncepció legfontosabb célkitűzése, hogy a forenzikus adatok gyűjtésére, feldolgozására, felhasználására és átadására vonatkozó tagállami előírásokat a szakértői vizsgálati eredmények, forenzikus adatok elismerése terén meg kell erősíteni a bizalmat. Ennek módja az, hogy az előírásokat átláthatóvá teszik, és így megállapítható, hogy melyek azok a közös minimumfeltételek, amelyek mellett a forenzikus adatok elfogadhatók. Természetesen a nyomozó hatóságoknak és az igazságszolgáltatásnak megfelelő biztosítékot kell kimunkálni, hogy az általuk használt adatok megfeleljenek a minőségi előírásoknak és az egyenértékűségi kritériumoknak.^[31]

Az EFSA-2020 koncepció további prioritásokat is megjelöl:

- a forenzikus tudományos együttműködés támogatása a tagállamok között;
- a tagállamokban végzett forenzikus tudományos tevékenység minőségének fenntartása és javítása;
- célja, hogy segítséget nyújtson a tagállamok számára olyan megoldások kidolgozásához, amelyek ösztönzik a saját büntető igazságszolgáltatási rendszereik és az igazságügyi szakértők közötti szorosabb együttműködést.

A koncepció a tagállamok és a Bizottság számára tételesen felsorolja azokat a feladatokat is, melyeket az ENFSI-vel és az Europollal együttműködve kell megvalósítani:

- a forenzikus tudománnyal foglalkozó intézetek és laboratóriumok akkreditációja;
- az igazságügyi szakértők képzettségére vonatkozó minimumkövetelmények betartása;
- közös kézikönyvek, útmutatók kidolgozása a „helyes gyakorlatról” – és azok beépítése a forenzikus laboratóriumok mindennapi munkájába;
- a szaktudás felmérése és a nemzetközi együttműködést fejlesztő kompetenciák erősítése;
- minőségi minimumkövetelmények alkalmazása a bűncselekmények helyszínén végzett tevékenység, valamint a bizonyítékoknak a bűncselekmény helyszínétől a tárgyalóteremig tartó kezelése kapcsán;^[32]
- a bűnüldözés keretében végzett forenzikus tevékenységek egyenértékűségének elismerése, hogy a technikai és minőségbeli különbségek okán semmilyen nyilvánított bizonyítékok miatt ugyanazt a feladatot ne kelljen többször

[31] Az „Európai Forenzikus Tudomány 2020” elképzelésről, és azon belül egy európai forenzikus tudományos térség létrehozásáról és a forenzikus tudomány európai infrastruktúrájának fejlesztéséről, Brüsszel, 2011. december 1. (05.12) (OR. en) 17537/11 ENFOPOL 413 COPEN 342, 3.

[32] Vö. Kovács, 2013, 292-299.

- is elvégezni, illetve hogy jelentősen csökkenjen a határokon átnyúló komponenssel rendelkező bűncselekmények feldolgozási ideje;
- az optimális közös módszerek megkeresése a forenzikus adatbázisok létrehozásával, frissítésével és használatával kapcsolatban;
 - a forenzikus tudomány legújabb eredményeinek felhasználása a terrorizmus, a szervezett bűnözés elleni küzdelemben;
 - forenzikus ismeretterjesztés, különösen a bűnüldözési és igazságszolgálati személyzet megfelelő oktatása és képzése;
 - kutatási és fejlesztési projektek a forenzikus infrastruktúra továbbfejlesztésének elősegítésére.^[33]

Nem vitatható, hogy a felsorolt célok és feladatok rendkívül fontosak, előremutatók. Így azt várnánk, hogy az EU tagállamaiban 2011 után nyomban megindult a koncepció megvalósításával kapcsolatos stratégiai tervezés, elemzés. Sajnos, úgy tűnik, ez nem így történt, vagy ha a munka kezdeti lépéseinek tervezése megkezdődött, annak hivatkozható, írásos nyomát jelen sorok szerzője nem találta. Néhány tudományos közleményen kívül a 2011–2015 között eltelt négy évben nem található irodalmilag hivatkozható dokumentum arra nézve, hogy a 2011-ben éltre hívott EFSA-2020 koncepció egyébként jól átgondolt – és bőséges – feladatsorát elkezdték volna feldolgozni. A folyamatokat a migráció és a terror fenyegetettség megoldást kereső, belső biztonságról szóló 2015. július 16-i tanácsi következtetések valamelyest gyorsították. Ennek köszönhetően megindult az ENFSI keretében munkacsoportok szervezése, azaz a tervezés a Tanács 2011-es következtetése után négy év késéssel kezdődött csak meg, így azok tagállami szintű megvalósítása vélhetően csak hasonló léptékű késéssel indulhat meg.

IV. AZ EU TANÁCSÁNAK CSELEKVÉSI TERVE AZ EURÓPAI IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐI EGYÜTTMŰKÖDÉSI TÉRSÉG LÉTREHOZÁSÁHOZ

A megújított belső biztonsági stratégiáról szóló 2015. június 16-i tanácsi következtetések és az európai biztonsági stratégia^[34] megállapítása szerint az igazságügyi szakértői szakterületek döntő fontosságúak a büntető eljárás lefolytatása szempontjából. A dokumentum a szakértői bizonyítási eszközök dinamikus felértékelődésére hívta fel a figyelmet. Kiemeli, az igazságszolgáltatásnak arra az alapfeltevésre kell támaszkodnia, hogy a szakértői vizsgálati eredményeknek attól függetlenül hitel érdemlőnek kell lenni, hogy a vizsgálat mely országban történt.

[33] Az „Európai Forenzikus Tudomány 2020” elképzelésről, és azon belül egy európai forenzikus tudományi térség létrehozásáról és a forenzikus tudomány európai infrastruktúrájának fejlesztéséről, Brüsszel, 2011. december 1. (05.12) (OR. en) 17537/11 ENFOPOL 413 COPEN 342, 7.

[34] <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9798-2015-INIT/hu/pdf>

Az EU tagállamainak 2016. január 26-án Amszterdamban tartott informális miniszteri ülésén^[35] megfogalmazódott, hogy kiterjesszék az igazságügyi szakértői vizsgálati eredmények és a szakértői nyilvántartásokban szereplő adatok cseréjét. (Kiemelten a lőfegyverek és lőszeres, a robbanóanyagok, valamint a kábítószerek vonatkozásában.) Majd, 2016. június 13-án a Tanács jóváhagyta az európai igazságügyi szakértői együttműködési térség létrehozására irányuló cselekvési tervét.^[36] A dokumentum hat pontba foglalja össze az egységes európai forenzikus térség létrehozására vonatkozó Bizottsági és a tagállami feladatokat:^[37]

„Bevált gyakorlatokat” tartalmazó kézikönyvek elkészítése az egyes igazságügyi szakértői szakterületekre vonatkozóan.

A nyilvántartásokban szereplő szakértői vizsgálati adatok cseréjének ösztönzése, például a fegyverek és lőszeres, a robbanóanyagok, valamint a kábítószerek területén.

Jártassági vizsgák és kollaboratív gyakorlatok szervezése az igazságügyi szakértői szakterületeken.

Az igazságügyi szakértői szakma ismertségének növelése és képzések e területen a bűnüldözési és igazságügyi szakértői közösségek körében.

Az igazságügyi szakértői szervezetek, illetve az igazságügyi szakértők szakmai ismeretei önkéntes alapon történő akkreditációjának előmozdítása.

A szakértői vizsgálati adatok prűmi határozat alapján történő cseréjének ösztönzése és minőségük javítása.

Az egyes pontok tartalmát illetően az alábbiakat emelem ki:

1. A „bevált gyakorlatokat tartalmazó kézikönyv” terminológiához a cselekvési terv az alábbi magyarázatot fűzi: A „bevált gyakorlat” a kézikönyv létrejötté időpontjában tudományosan megalapozottnak minősülő módszereket jelenti. Ez tehát nem jelenti azt, hogy csak a kézikönyvben rögzített módszer lehet helyes az adott igazságügyi szakértői szakterületen. A Tanács magyarázatában kiemelte, hogy ezt a terminológiát az európai igazságügyi szakértői együttműködési térségről szóló 2011-es következtetésekben alkalmazta először, így a következetesség és folytonosság miatt tartja fenn jelenleg is.^[38] Lényegében tehát olyan módszertani újmutatások gyűjteményét jelenti, melyek célja az igazságügyi szakértői eljárások és folyamatok minőségének javítása, és ezzel a kölcsönös bizalom fokozása. A Tanács felhívta a figyelmet, hogy e cselekvési pont megvalósításakor az érintetteknek törekedni kell a nemzeti akkreditáló testületekkel, az Európai Akkreditálási Együttműködéssel (EA), a CEN/TC 419 bizottsággal és a Bizottsággal való együttműködésre.^[39]

[35] <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/jha/2016/01/25-26/>

[36] <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10128-2016-INIT/en/pdf>

[37] A szerző kiemeli, hogy a szóhasználatban a dokumentumok hivatalos fordításának szövegét követi. A hivatalosan közzétett fordítás sok esetben nem feleltethető meg a hazai szaknyelvi fordulatoknak.

[38] HOME/2012/ISED/MO/4000004278.

[39] EU Tanács következtetései és cselekvési terve az európai igazságügyi szakértői együttműködési térség létrehozására irányuló további lépésekről, Brüsszel, 2016. június 13. (OR. en) 10128/16 ENFOPOL 192 COPEN 204 DAPIX 101 COSI 107, 6. o.

2. A nyilvántartási adatok terén a 2008/615/IB és 2008/616/IB prűmi határozatokban megfogalmazottakhoz hasonlóan ösztönözni kell a fegyverek és lőszer, a robbanóanyagok, valamint a kábítószer nyilvántartásaiban szereplő szakértői vizsgálati adatok cseréjét, mivel ez segíti a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelmet.^[40]

3. A jártassági vizsgák és a kollaboratív gyakorlatok mind a meglévő eljárások tesztelése, mind pedig a gyakorló igazságügyi szakértők szakmai ismereteinek szinten tartása miatt fontosak. Az ilyen vizsgákon való részvétel egyrészt a szakértői vizsgálatok minőségének vizsgálatára alkalmas, másrészt biztosítja az átláthatóságot és visszajelzést nyújt a teljesítményről. Ez a különböző tagállamokban elvégzett szakértői vizsgálatok eredménye iránti kölcsönös bizalmat erősíti.^[41]

4. A szakértők szakmai képzése, továbbképzése keretében elő kell segíteni az igazságügyi szakértői szakismereti tanfolyamok kidolgozását és szervezését. Továbbá a szakvéleményeket felhasználók számára – így különösen a rendőrség, az ügyészek és bírák számára – megismerhetővé kell tenni a legújabb vizsgálati módszereket és a helyes gyakorlatot.^[42] Ezeknek a képzéseknek elsősorban az igazságügyi szakértői tevékenység általános ismertségének növelésére kell irányulniuk, de célzottan foglalkozniuk kell konkrét igazságügyi szakértői szakterületekkel is, mint például az újabb, forenzikus informatikai módszerekkel, vagy az igazságügyi szakértői DNS-vizsgálatokkal.^[43]

5. Az igazságügyi szakértők szakmai ismereteire vonatkozó minimumkövetelmények betartása részben az akkreditációs folyamatok függvénye. Az igazságügyi szakértők által végzett szakértői eljárások akkreditációja megkönnyíti a szakértői bizonyítékok cseréjét, mivel növelni fogja a szakértői eljárások minőségébe, és következésképpen a különböző tagállamokban születő szakértői eredményekbe vetett bizalmat. A cselekvési tervpont elvárt eredménye a szakértői eljárások önkéntes akkreditációjának ösztönzése. A fegyverek és lőszer, a robbanóanyagok, a kábítószer, valamint az informatikai igazságügyi szakértői feladatok

[40] Az ENFSI jelenleg dolgozik az „Úton az igazságügyi szakértői vizsgálati adatok páneurópai nyilvántartásainak kidolgozása felé” elnevezésű projekten, az Európai Bizottság Belügyi Főigazgatóságának támogatásával (kódja: HOME/2014/ISPP/AG/ENFSI/4000007822). Az ENFSI, a tagállamok, az Europol és a Bizottság együttműködése szükséges ahhoz, hogy folyamatosan fennmaradjanak a projekt eredményei, mint például az újonnan kidolgozott olyan nyilvántartások vagy újonnan összekapcsolt olyan nemzeti nyilvántartások, amelyek egyebek mellett a megalapozott és megbízható igazságügyi szakértői vélemények kialakításához szükséges háttér információkat vagy a szakértői bizonyítékokat tartalmazzák.

[41] EU Tanács következtetései és cselekvési terve az európai igazságügyi szakértői együttműködési térség létrehozására irányuló további lépésekről, Brüsszel, 2016. június 13. (OR. en) 10128/16 ENFOPOL 192 COPEN 204 DAPIX 101 COSI 107, 9. o.

[42] E pont megvalósítása során törekedni kell a CEPOL-lal, az Európai Igazságügyi Képzési Hálózattal (EJTN), az Európai Igazságügyi Hálózattal (EIH), az Eurojusttal, az Europollal, az igazságügyi szakértői intézetek európai hálózatával (ENFSI), más igazságügyi szakértői intézetekkel, a tagállamokkal és a Bizottsággal való koordinációra.

[43] Tanács következtetései és cselekvési terve az európai igazságügyi szakértői együttműködési térség létrehozására irányuló további lépésekről, 10. o.

középpontba állításával, továbbá a bűncselekmények helyszínén való bizonyítékgyűjtésre vonatkozó egységes standardok önkéntes alapon történő akkreditációjának ösztönzése kiemelt jelentőségű a szervezett bűnözés, illetve a terrorizmus elleni küzdelemben. További célként rögzíti a Tanács az igazságügyi szakértők és a helyszínelők munkáját érintő minőségbiztosítási rendszer kidolgozását is.^[44]

6. A Tanács álláspontja szerint a DNS-profilok és ujjnyomatok Unión belüli^[45] cseréje igen sikeres annak ellenére, hogy az erre vonatkozó határozatokat nem minden tagállamban, illetve nem minden tagállam között hajtották végre teljes körűen. A határozatok végrehajtása és a szakértői vizsgálati adatok tagállamok közötti cseréje jelentősen segíti a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelmet. Ezért, e cselekvési pont célja a 2008/615/IB és 2008/616/IB prűmi határozatok végrehajtásának teljessé tétele.

V. AZ EURÓPAI FORENZIKUS TUDOMÁNYOS TÉRSÉG MEGVALÓSÍTÁSÁNAK VEZÉRELVEI

Kijelenthetjük, hogy a Tanács által megfogalmazott közös európai standardok megalkotása a bizonyítás elméleti alapkérdéseinek újragondolását követeli meg.^[46] A vizsgálatnál szem előtt kell tartani, hogy az egységes térség kialakítása milyen előnyökkel jár a nyomozása során, vagy a büntetőjogi felelősség megállapításakor, illetve az mennyiben érinti a tagállamok szuverenitását. Alapvető kérdés, hogy az egyes nemzeti eljárási rendszerek különbözősége miatt hogyan érvényesülhet az EUROJUST kapcsán már ismert kölcsönös elismerés elve? A tagállamok speciális igényei mely körben érvényesülhetnek? Hogyan tudja a jogtudomány harmonizálni a szakértői vizsgálatok szabályait, egyúttal milyen eljárási garanciákat tud adni e téren. Az egyes államok jogi kultúrája, jogpolitikája miként képes feldolgozni az új követelményeket? Mennyiben lesz képes a jogalkotó a centralizáltan kialakított rendszerben biztosítani a jogállam mellőzhetetlen garanciáinak érvényesülését, kiemelten figyelve, hogy az egyéni jogok ne szenvedjenek csorbát.^[47] Fontos, hogy az állam bűnüldözési feladatainak hatékonyan eleget tudjon tenni, azaz együttesen tudjon érvényesülni mind a nacionális, mind a szupranacionális érdek. Olyan gyakorlati kérdések elméleti alapjait is vizsgálni kell, mint az eljárási jogsegély keretében beszerzett jogellenes bizonyítékok sorsa. Jelenleg ezek csak akkor zárhatók ki, ha a külföldi állam hivatalosan tiltakozik azok felhasználása ellen. Mindezek

[44] Tanács következtetései és cselekvési terve az európai igazságügyi szakértői együttműködési térség létrehozására irányuló további lépésekről, 13. o.

[45] Ezek alapja a 2008. június 23-i 2008/615/IB és 2008/616/IB prűmi határozat.

[46] Kovács - Nogel, 2015, 758.

[47] Kovács, 2014a, 335-345.

fényében határozott igény mutatkozik az eljárási jogsegély rendszerének újraszabályozására is, és egységesebb eljárási jogsegély-térség kialakítására. Ennek alapja pedig az egyes nemzeti bizonyítási szabályrendszerek megfelelő átalakítása lehet.

1. Eljárási garanciák

Az egységes forenzikus térség megvalósításának célja a bűnözés elleni gyors és hatékony fellépés biztosítása, amellet, hogy a személy szabadságjogai a lehető legmagasabb szinten érvényesüljenek – természetesen a büntetőeljárás sajátosságaira figyelemmel. A személyi szabadsághoz való jog biztosítása és a társadalom védelme örök konfliktusban áll a büntetőjogban,^[48] mégis, az elismert és általános kritériumok, szabványok betartásának megkövetelése révén a hatékonyság és eljárási garanciák érvényesülése is elérhető.^[49] A kölcsönös elismerés elve – mely az európai forenzikus térség alapja – feltételezi a másik tagállam büntetőeljárása iránti bizalmat, azaz hogy a másik államban is ugyanolyan magas eljárásjogi standardok, garanciák és alapjogi követelmények érvényesülnek, így az ott törvényesen beszerzett bizonyítékok felhasználhatók más tagállamban is.^[50] A kölcsönös bizalom ezen alapfeltétele arra vezethető vissza, hogy az alkotmányosságot, jogállamiságot meghatározó nemzeti és nemzetközi dokumentumok kiemelt helyen foglalkoznak a büntetőeljárási önkény kiküszöbölésével, a terhelt jogainak garantálásával,^[51] és ezen elvek alól az Unió természetesen nem adhat kibívót. A büntetőhatalom gyakorlásának legfontosabb korlátját ugyanis az emberi jogok normái jelentik.^[52] Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (melyet hazánk a 1993. évi XXXI. törvénnyel hirdetett ki) 6. cikke^[53] szerint a tisztességes eljáráshoz való jog elemei

[48] Mohácsi, 2016.

[49] Grósz, 2012, 30.

[50] Lévai, 2013, 213.

[51] Szikinger, 1997, 101.

[52] Bárd, 2007, 317.

[53] 1. Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. Az ítéletet nyilvánosan kell kihirdetni, a tárgyalóterembe történő belépést azonban meg lehet tiltani a sajtónak és a közönségnek a tárgyalás teljes időtartamára vagy egy részére annyiban, amennyiben egy demokratikus társadalomban ez az erkölcsök, a közrend, illetőleg a nemzetbiztonság érdekében szükséges, ha e korlátozás kiskorúak érdekei, vagy az eljárásban résztvevő felek magánéletének védelme szempontjából szükséges, illetőleg annyiban, amennyiben ezt a bíróság feltétlenül szükségesnek tartja, mert úgy ítéli meg, hogy az adott ügyben olyan különleges körülmények állnak fenn, melyek folytán a nyilvánosság az igazságszolgáltatás érdekeit veszélyeztetné.

2. Minden bűncselekménnyel gyanúsított személyt mindaddig ártatlannak kell vélelmezni, amíg bűnösségét a törvénynek megfelelően meg nem állapították.

3. Minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van – legalább – arra, hogy

a) a legrövidebb időn belül tájékoztassák olyan nyelven, amelyet megért, és a legrésztesebb módon az ellene felhozott vád természetéről és indokairól;

nem áldozhatók fel a bűnüldözés hatékonyságának oltárán. Bárd Károly szerint a tisztességes eljárás körébe tartozó büntetőeljárás jogosítványok „védelmi” vagy „hárító” jogok: akkor lépnek működésbe, amikor az államhatalom az egyén magánszférájába már behatolt. Funkciójuk, hogy véget vessenek a jogszerűtlen vagy indokolatlan korlátozásnak, és elejét vegyék annak, hogy a büntető ítélettel az állam törvénytelenül vagy indokolatlanul jóvátehető módon fossa meg az egyént a szabadságától.^[54]

Minden európai jogállam számára evidensnek kell lennie, hogy az büntetőhatalom gyakorlásakor csak és kizárólag olyan eszközöket használhat fel a bizonyítás során, melyek esetében bizonyos lehet abban, hogy ezen alapvető jogok maradéktalanul érvényesültek – lényegében ez a kölcsönös bizalom egyik legfontosabb követelménye. A másik elengedhetetlen feltétel az adott bizonyítási eszköz megbízható volta, tehát hiteltérdemlősége, mely magában foglalja a beszerzésére és vizsgálatára vonatkozó szakmai előírások betartását, vagy a legáltalánosabban megfogalmazva: a minőségbiztosítási kritériumok maximális érvényesülését.

2. Minőségbiztosítás

A közös minőségbiztosítási standardok kialakítása a bizonyítékok egyenértékűségének alappillére.^[55] A közös standardok alapkonceptiója, hogy a forenzikus eljárás egésze meghatározott minőségi kritériumoknak van alárendelve, melyek kizárják, hogy jogtalan, vagy szakmai szabályokkal ellentétes bizonyítékot vegyen figyelembe a bíróság az ítékezés során. A minőségbiztosítási rendszer^[56] alapelemei túlnyúlnak jelen tanulmány keretein, a legfontosabbak felsorolásától azonban nem lehet eltekinteni: a bizonyítékok összegyűjtésére vonatkozó szabályok, a helyszíni szemle szabályainak betartása,^[57] a dokumentáció teljessége és a lehetőségekhez képest a legnagyobb fokú rekonstrukciós lehetőségek biztosítása, a képzett és kompetens személyzet biztosítása, a kontroll-mechanizmusok léte, a tudomány aktuális állásának megfelelő vizsgálat és interpretáció követelménye, a szakmailag előírt, ellenőrizhető és ismert hibahatárokkal dolgozó módszer

- b) rendelkezzen a védekezésének előkészítéséhez szükséges idővel és eszközökkel;
- c) személyesen, vagy az általa választott védő segítségével védekezhessék, és ha nem állnak rendelkezésre eszközök védő díjazására, amennyiben az igazságszolgáltatás érdekei ezt követelik meg, hivatalból és ingyenesen rendelkezzen ki számára ügyvédet;
- d) kérdéseket intézzen vagy intéztesse a vád tanúhoz és kiegészíthesse a mentő tanúk megidézését és kihallgatását ugyanolyan feltételek mellett, mint ahogy a vád tanút megidézik, illetve kihallgatják;
- e) ingyenes tolmács álljon rendelkezésére, ha nem érti, vagy nem beszél a tárgyaláson használt nyelvet.

[54] Bárd, 2007, 46.

[55] *Guiding principles of the Netherlands regarding the implementation of the Council conclusions for the realisation of a European Forensic Science Area by 2020.* http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/public-consultation/2013/pdf/0027/authorities/contribution-of-the-netherlands_en.pdf

[56] Nogel, 2015, 65.

[57] Kovács, 2014b.

alkalmazása stb. Vagy, hogy Kertész Imre szavaival éljek: „Az európai igazságügyi szakértői rendszer fejlesztésének kulcsszavai: intézmények akkreditációja; szakértők képzése és minősítő vizsgáztatása; minőségbiztosítás és tanúsítás; szabványosított és nemzetközileg ellenőrzött eljárások kidolgozása és alkalmazása; új, megbízható és hatékony vizsgálatok bevezetése a DNS, a kábítószer analitika, a beszédazonosítás stb. területén. Ezek jelzik a magyar igazságügyi szakértőknek is az európai jogközelítés útját.”^[58]

Az egységes forenzikus térség elképzelése szerint az igazságügyi szakértők közös szabályok szerint végezhetik vizsgálataikat. A módszerek és eredmények standardizálása az egyes országok büntető igazságszolgáltatási rendszerei között szorosabb együttműködést, és így sikeresebb bűnügyi együttműködést tesz lehetővé. A vizsgálati eredmények egyenértékűségének elismerése biztosíthatja, hogy a jelenleg tapintható – nem elsősorban technikai és minőségbeli, hanem inkább garanciális természetű – különbségek miatt a más országban végzett eljárási cselekményt, és az abból származó bizonyítékot semmisnek nyilvánítsák. Fenti célok olyan európai (vagy akár nemzetközi) standardok kidolgozása és elfogadása útján érhetők el, melyek az egyes államok gyakorlatába beépülve biztosíthatják a nyomozati cselekmények és a bizonyítási mechanizmusok egyenértékűségét.

Ebben a folyamatban kiemelt jelentősége van a szakértői tevékenység akkreditációjának.^[59] A szakértő szakterületek heterogenitása miatt a teljes tevékenységet lefedő akkreditáció egyelőre csak vízió, sőt, lehetséges, hogy az is marad.^[60] A laboratóriumi háttérrel igénylő területeken azonban mára valósággá vált ez a kíváncsi. A laboratóriumi tevékenységet végző igazságügyi szakértők akkreditálásáról szóló 2009/905/IB kerethatározata preambuluma (4) bekezdése kiemeli, hogy az igazságügyi bizonyítékok tekintetében folytatott fokozott információcsere és az egyes tagállamokból származó bizonyítékok más tagállamokban zajló igazságügyi eljárásokban való megnövekedett felhasználása egyre inkább szükségessé teszi, hogy közös normákat alakítsanak ki az igazságügyi szakértők számára.^[61] Ezt a kerethatározat akként igyekszik biztosítani, hogy a valamely tagállam akkreditált igazságügyi szakértői által végzett laboratóriumi tevékenységek eredményét a hatóságok egyenértékűnek ismerjék el a bármely más tagállamban a 17025. szabványnak megfelelően akkreditált igazságügyi szakértők által végzett laboratóriumi tevékenységek eredményével.^[62] A kerethatározat tárgyi hatálya korlátozott, kizárólag – az ujjnyomathoz képest tágabb – daktiloszkópiái adatokra és a DNS-profilokra terjed ki. Azaz, egyelőre ezen a két területen az akkreditáció követelménye nem csupán erősség, hanem a törvényességi követelmény is.

[58] Kertész, 2002, 21.

[59] Nogel, 2014, 14–15.

[60] Kovács - Nagy - Nogel, 2015, 56.

[61] Pádár - Nogel - Kovács, 2015, 412–413.

[62] Kovács - Nogel, 2014, 24–27.

VI. A KÖZÖS FORENZIKUS TUDOMÁNYOS TÉRSÉG KIALAKÍTÁSA FELÉ MUTA-TÓ HAZAI LÉPÉSEK

A közös európai minőségbiztosítási rendszer kiépítését természetesen a nemzeti szinten megvalósított lépések fogják meghatározni. Egy kiépítésre kerülő standard vagy elvárás mit sem ér, ha az adott tagállamban ismeretlen, vagy kevéssé fejlett a szakértői minőségbiztosítási rendszer. Hazánkban e téren az utóbbi években előremutató eredményekkel büszkélkedhetünk.^[63]

A szakterületek ágazati követelményeiért felelős szervek kijelöléséről, valamint a meghatározott szakkérdésekben kizárólagosan eljáró és egyes szakterületeken szakvéleményt adó szervekről szóló 282/2007. (X. 26.) Korm. rendelet kizárólag állami szerveket hatalmaz fel szakvélemény adására bizonyos, különösen érzékeny szakterületen (pl. DNS,^[64] toxikológia, daktiloszkópia, lőfegyverrel elkövetett bűncselekmény esetén az ismeretlen lőfegyverek, töltényhüvelyek és lövedékek azonosítási vizsgálata, kábítószer szubsztancia alapú vizsgálata stb.) – így az állami kontroll erősödése figyelhető meg.^[65]

A 2009/905/IB kerethatározatnak megfelelően a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ (NSZKK) a bűnügyi célú DNS-vizsgálatok^[66] és daktiloszkópia területén akkreditált laboratóriummal rendelkezik.^[67] Az arcképmás, az ujj- és tenyérnyomat, valamint a DNS-profil meghatározásra alkalmas anyagmaradvány rögzítésének, illetve az ujj- és tenyérnyomat, illetve a szájnyalkahártya-törlet levételének részletes technikai szabályairól; a DNS-profil meghatározásának szakmai-módszertani követelményeiről; továbbá a nyilvántartás technikai vezetésének részletes szabályairól szóló 12/2016. (V. 4.) BM rendelet a DNS-profil meghatározásának módszertani követelményei között előírja,^[68] hogy az Intézet^[69] laboratóriumi tevékenységet akkor végezhet, ha e tevékenységét nemzeti akkreditáló testület az MSZ ISO/IEC 17025:2005 szabványnak megfelelően akkreditálta. A rendelet 26. §-a kifejezetten kimondja, hogy a 22. § a laboratóriumi tevékenységet végző igazságügyi szakértők akkreditálásáról szóló, 2009. november 30-i, 2009/905/IB tanácsi kerethatározat 4. cikkének való megfelelést szolgálja. Ezen felül 2012–2016 között további szakértői területek tevékenysége lett akkreditálva.^[70]

[63] Nogel, 2015, 642.

[64] Pádár – Nogel – Kovács, 2015, 342.

[65] Kovács – Nagy, 2015b, 56.

[66] Kovács – Nogel, 2014, 643.

[67] Nogel, 2014, 60.

[68] 12/2016. (V. 4.) BM rendelet 22. §.

[69] A meghatározott szakkérdésekben kizárólagosan eljáró és egyes szakterületeken szakvéleményt adó szervekről szóló kormányrendeletben DNS-vizsgálatra kijelölt szerv: jelenleg a BSZKI.

[70] Lásd bővebben: <http://www.bszi.hu/page.php?682>, <http://www.iszki.gov.hu/> és <http://www.nah.gov.hu/kategoriak>.

Végül ki kell emelni, hogy az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény a korábbi^[71] szakértői törvényhez képest több szempontból fontos előrelépést jelent. Az új törvény fontos, minőségbiztosítási szempontú újítást tartalmaz, többek között szigorít a szakértővé válás szabályain,^[72] rendezi a szakvélemény kötelező tartalmi elemeit, felállítja a Kamara minőségbiztosítási bizottságát.

VII. ÖSSZEZÉS

Összefoglalva megállapítható, hogy az egységes szakmai garanciális követelmények, standardok alkalmazása a bizonyítékok kölcsönös elismerésének a kulcsa. Az Európai Unió Tanácsa azon felismerés alapján alkotta meg az EFSA 2020 elképzelését, miszerint e cél elérése olyan európai (vagy akár nemzetközi) standardok kidolgozása és elfogadása, melyek az egyes államok gyakorlatába beépülve biztosíthatják a szakértői vizsgálatok egyenértékűségét. Nemzetközi szinten egységes forenzikus eljárási metódusok kidolgozására a bizonyítási eljárások lefolytatására vonatkozó jogi instrumentumok és a bizonyítékok értékelésének jogi különbözősége miatt – a szándék egyértelműsége, valamint a deklarációk, és a munkacsoportok által végzett intenzív munka ellenére – csak a távolabbi jövőben nyílik lehetőség.^[73] Így a harmonizáció először a szakértői vizsgálatok technikai kivitelezésére, instrumentumaira, vagy a szemle során biztosított tárgyi bizonyítási eszközök vizsgálatára vonatkozó szakmai szabályok szintjén valósítható meg. Erre figyelemmel kell lenni a hazai jogalkotás során is, azaz az új büntető eljárási kódex kodifikációja során megkerülhetetlen, hogy a bizonyítási eljárások szabályozása meghaladja a történeti előzmények szintjét, és a XXI. század kihívásainak megfelelő helyét nyerje el jogunkban.^[74]

IRODALOM

- Albrecht, Hans-Jörg (2000): A büntetőjog európaizálása és a belső biztonság Európában. *Beliügyi Szemle*, 48. évf. 3. szám, 17–41.
- Bárd Károly (2007): *Emberi jogok és büntető igazságszolgáltatás Európában. A tisztességes eljárás büntetőügyekben - emberijog-dogmatikai értekezés*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- Gaál Gyula - Hautzinger Zoltán (szerk.) (2014): *Tanulmányok a "Biztonsági kockázatok - rendészeti válaszok" című tudományos konferenciáról*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport. (Pécsi Határőr Tudományos Közlemények; 15.)

[71] 2005. évi XLVII. törvény. az igazságügyi szakértői tevékenységről.

[72] Nogel, 2016, 16–21.

[73] Malkoc - Neutenboom, 2006, 126.

[74] Roux - Crispino - Ribaux, 2012, 1.

- Grósz Tamás (2012): Kezdeti lépések egy európai forenzikus tudományos térség létrehozása felé. *Belügyi Szemle* 60. évf. 10. szám, 27–37.
- *Guiding principles of the Netherlands regarding the implementation of the Council conclusions for the realisation of a European Forensic Science Area by 2020.* http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/public-consultation/2013/pdf/0027/authorities/contribution-of-the-netherlands_en.pdf
- Hautzinger Zoltán (2015): A terrorizmus elleni küzdelem idegenjogi eszközei. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai.* (Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 16.) 203–212.
- Hautzinger Zoltán (2016): Gondolatok a külföldiekkel szembeni büntetőeljárás lehetséges elveiről. In: Fenyvesi Csaba – Herke Csongor (szerk.): *A munkát nem lehet eltitkolni: Tiszteletkötet Tremmel Flórián professor emeritus 75. születésnapjára.* Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 33–38.
- Karsai Krisztina (2004): *Az európai büntetőjog alapkérdései.* KJK Kerszöv, Budapest.
- Katona Géza (2002): *A kriminalisztika és a bűnügyi tudományok.* BM Kiadó, Budapest.
- Kertész Imre (2002): Igazságügyi szakértők az európai jogközelítés útján. *Magyar Jog*, 1. szám, 12–21.
- Kovács Gábor (2010): Igazságügyi szakértők átértékelődő szerepe a büntetőeljárásban In: Bihari Mihály – Patyi András (szerk.): *Ünnepi kötet Szalay Gyula tiszteletére, 65. születésnapjára.* Universitas-Győr Kht., Győr, 310–319.
- Kovács Gábor (2013a): A helyszíni szemle normatív szabályozásának igénye és lehetőségei a büntetőeljárásban. In: Szoboszlai-Kiss Katalin – Deli Gergely (szerk.): *Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére.* Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr, 292–299.
- Kovács Gábor (2013b): New Instruments in the General Part of the New Criminal Code. In: Smuk Péter (szerk.): *The Transformation of the Hungarian Legal System 2010-2013.* CompLex – Wolters Kluwer, Budapest, 389–419.
- Kovács Gábor (2014a): Gondolatok az Európai Forenzikus Tudomány 2020 elképzeléséről. In: Patyi András – Lapsánszky András (szerk.): *Rendszerváltás, demokrácia és államreform az elmúlt 25 évben: Ünnepi kötet Verebélyi Imre 70. születésnapja tiszteletére.* Wolters Kluwer, Budapest, 335–345.
- Kovács Gábor (2014b): A helyszíni szemle normatív szabályozása. *Jog, Állam, Politika*, 6. évf. 2. szám, 67–81.
- Kovács Gábor – Nagy Klára (2015a): The Treaty of Prüm in the past and in the present. The regulation of biometric data exchanges in the EU. In: Keller Éva (szerk.): *AAP 2015 Programme and Abstract Book: 24th International Meeting on Forensic Medicine Alpe-Adria-Pannonia.*
- Kovács Gábor – Nagy Klára (2015b): Data Exchange between Criminal Records in the EU. In: Secretariat of the EAFS2015 Conference (szerk.): *7th European Academy of Forensic Science Conference, Abstract Book.* European Academy of Forensic Science, 756.
- Kovács Gábor – Nagy Klára (2015c): The Milestones of the Creation of European Forensic Science Area in Hungary. In: Keller Éva (szerk.): *AAP 2015 Programme and Abstract Book: 24th International Meeting on Forensic Medicine Alpe-Adria-Pannonia.* 56.
- Kovács Gábor – Nagy Klára – Nogel Mónika (2015): Accreditation of forensic laboratories as a part of the “European Forensic Science 2020” concept. In: Keller Éva (szerk.): *AAP 2015 Programme and Abstract Book: 24th International Meeting on Forensic Medicine Alpe-Adria-Pannonia.*
- Kovács Gábor – Nogel Mónika (2015): Accreditation of forensic DNA testing laboratories in countries of the Visegrad Group. In: Secretariat of the EAFS2015 Conference (szerk.):

7th European Academy of Forensic Science Conference, Abstract Book. European Academy of Forensic Science, 643.

- Kovács Gábor – Nogel Mónika (2014): The Accreditation of Forensic Laboratories as a Component of Realizing the European Forensic Science 2020 Concept. *European Police Science and Research Bulletin* Summer (10) 24–27.
- Kovács Gábor – Nogel Mónika (2015): Comparative analysis of the legal regulation of forensic experts. In: Secretariat of the EAFS2015 Conference (szerk.): *7th European Academy of Forensic Science Conference, Abstract Book*. 758.
- Kovács Gábor – Nyitrai Péter (2014): The Fight Against Financing Terrorism: New Challenges and Developments in Hungarian Law. *Acta Juridica Hungarica* 55. 3. szám, 236–260.
- Kóhalmi László (2004): Európai biztonság vagy az egységes európai büntetőjog víziója. In: *Tanulmányok a „Magyar Határellenőrzés – Európai Biztonság” című tudományos konferenciáról*. (Szerk.: Hautzinger Zoltán). (Pécsi Határőr Tudományos Közlemények III.) Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Pécs, 83–95.
- Kóhalmi László (2012): Jogbiztonság és büntető jogalkotás. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 87–97. <http://www.pecshor.hu/periodika/XIII/kohalmi.pdf>
- Lévai Ilona (2013): Az igazságügyi együttműködés szervei és mechanizmusai. In: *Az ügyészek nagy kézikönyve*. Szerk. Polt Péter – Varga Zs. András. CompLex, Budapest, (Meritum), 195–219.
- Malkoc, Ekrem – Neuteboom, Wim (2006): The current status of forensic science laboratory accreditation in Europe. *Forensic Science International*, Vol. 167, Issue 2. 1–6.
- Mohácsi Barbara (2013): Európai elfogatóparancs és a személyi szabadság. *Jogászvilág*, <http://jogaszvilag.hu/rovatok/vilagjogasz/europai-elfogatoparancs-es-a-szemelyi-szabadsag>
- Nelles, Ursula (1997): Europäisierung des Strafverfahrens – Strafprozessrecht für Europa? *ZStW*, Heft 4. 727–755.
- Nogel Mónika (2014): Akkreditáció jelentősége a kriminalisztikai szakértés területén. In: *Alapelvek és Alapjogok Országos Tematikus Konferencia. Büntetőjogi Szekció: Absztrakt füzet*. 14–15.
- Nogel Mónika (2015): Activity of forensic experts and quality assurance – Hungarian overview. In: Secretariat of the EAFS2015 Conference (szerk.): *7th European Academy of Forensic Science Conference, Abstract Book*. 642.
- Nogel Mónika (2014): Akreditácia poskytovateľov forenzných služieb vykonávajúcich laboratórne cinnosti v oblasti molekulárnej genetiky v štátoch Vysehradskej skupiny, a jej význam vo vytvorení Európskeho priestoru pre forenznú vedu In: *Ústav soudního lékařství Praha* (szerk.): *4th Czech-Slovak Congress of Forensic Medicine: Abstract book*. 60 p.
- Nogel Mónika (2016): Egészségügyi területen működő szakértőjelöltek jogi státusza az új szakértői törvény alapján *Med et Jur*, 7. évf. 2. szám, 16–21.
- Nogel Mónika (2015): Minőségbiztosítás az igazságügyi szakértői tevékenység területén In: Szijártó György Ágoston (szerk.): *IDK 2015 - IV. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2015: Abstract*. Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat, Pécs, 65.
- Pádár Zsolt – Nogel Mónika – Kovács Gábor (2015): Accreditation of forensic laboratories as a part of the “European Forensic Science 2020” concept in countries of the Visegrad Group. *Forensic Science International Genetics* Supplement series 6. évf. 1. szám, 412–413.
- Pethő Erzsébet Margit (2004): *A modern kriminalisztikai eszközök bizonyítékként történő értékelése a büntetőeljáráásban*. http://www.fovarosi.birosag.hu/szellemimuhely/dr_petho_erszebet_margit.pdf (Letöltés ideje: 2016.08.30.)

- Polt Péter (2016): *Az Eurojust és az Európai Ügyész Tendenciák, kérdések, alternatívák és lehetőségek*. Habilitációs tézisek. PPKE-JÁK, Budapest.
- Roux, Claude – Crispino, Frank – Ribaux, Olivier (2012): From Forensics to Forensic Science. *Current Issues in Criminal Justice*, Vol. 24. N. 1. 7–24.
- Szikinger István (1997): A büntetőhatalom és az egyéni jogok. *Fundamentum*, 1. évf. 2. szám, 101–106.

JOGSZABÁLYOK

- Council Regulation (EC) No 1348/2000 of 29 May 2000 on the service in Member States of Judicial and extrajudicial documents in civil and commercial matters.
- Joint Action of 29 June 1998 adopted by the Council on the basis of Article K. 3 of the Treaty on European Union, on the creation of a European Judicial Network (98/428/JHA).
- Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. Hivatalos Lap C 326, 26/10/2012 o.
- Az Európai Unió Tanácsa által elfogadott, az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásról szóló 2002/584/IB. kerethatározat (kihirdetve: Hivatalos Lap L 190, 2002. júl. 18., 0001-0020. o., a továbbiakban: Kerethatározat) (6) és (10) preambulum-bekezdései.
- 2008. június 23-i 2008/615/IB és 2008/616/IB prűmi határozat.
- 12/2016. (V. 4.) BM rendelet.
- 2005. évi XLVII. törvény. az igazságügyi szakértői tevékenységről.

•
Kék házaspár